

Paolo Toschi, Tradizioni popolari italiane. Torino 1959. Str. 195 (= Edizioni RAI — Classe unica 90).

Knjiga enega najvidnejših predstavnikov italijanske etnologije je nastala iz vrste 22 predavanj v italijanskem radiu. V njih prikazuje na poljuden način vlogo ljudskega izročila v kulturni zgodovini in podaja uvod v spoznavanje italijanske folklore, nakar obravnava ljudsko slovstvo (pravljice in pripovedke, pesmi, uganke, pregovore), ples, ljudsko gledališče, običaje prazničnega leta (od novega leta do pusta, od velike noči do kresa, od kresa do božiča), cikel človeškega življenja (rojstvo, otroško in mladeniško dobo, zaroko in ženitovanje, konec življenja), nato pastirsko in kmečko, mornarsko in ribiško življenje, igre in igrače, noše, ljudsko umetnost, verovanja v zvezi z naravnimi pojavi in napoved ljudsko magijo, vraže in zdravstvo. Omejil se je torej na duhovno in socialno kulturo, materialne se dotika le mimogrede. Knjigo je treba oceniti po namenu, zaradi katerega je nastala: rabiti hoče popularizaciji smisla za ljudsko življenje in za njegove vrednote. To je v deželah, kjer civilizacija naglo prodira, tem bolj potrebno. Priznanje gre italijanskemu radiu, ki je takšno vrsto predavanj omogočil in jih nato izdal tudi v tisku. S tem se njihovo poslanstvo nadaljuje med najširšimi krogi, ki predavanj sploh niso ali pa niso redno poslušali. A tudi Neitalijan, ki se hoče na kratko poučiti o italijanski folklori, bo s pridom segel po prijetno pisani in lahko razumljivi, a vendar dosti izčrpnii knjigi. Prof. Paolo Toschi, ki je bil najbolj kompetenten, da jo napiše, je storil z njo lepo uslugo folklori svojega naroda in pokazal pot tudi drugim.

Niko Kuret

Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes. Geleitet von K. M. Klier, L. Nowak, L. Schmidt. Band VIII. Wien 1959. Herausgegeben vom Österreichischen Volksliedwerk im Selbstverlag des Bundesministeriums für Unterricht. VIII in 196 str. in 5 slikovnih prilog.

Obsežni zbornik razprav obravnava probleme folklorne v Vzhodnih Alpah katerim deloma pripadajo tudi slovenske dežele. Prav zato je večina prispevkov pomembna tudi za našo etnologijo.

Walter Deutsch (Volkslied und Geniemusik. Ein Beitrag zur Darstellung ihrer Beziehungen im Werke J. Haydns) obravnava že dolgo znani problem odnosov med ljudsko in umetno glasbo ob primeru J. Haydna v primerjavi z ljudsko glasbo na prehodu iz Vzhodnih Alp v Panonsko nižino. O tem je že v prejšnjem stoletju pisal hrvaški etnomuzikolog F. S. Kuhač, česar pa avtor ne omenja, ker se omejuje le na avstrijsko gradivo in ne upošteva tudi slovanske in madžarske folklorne. Avtor poudarja, da se pri primerjavi premalo upošteva različnost glasbene forme, v katerih nastopajo podobne in enake melodije, in da gre pri tem pravzaprav za nekaj inkomenzurabilnega. Ustrezni vzajemni odnos v razvoju glasbe pa so vedno obstajali in jih je treba dialektično obravnavati v vsaki etapi razvoja posebej in ne samo z enega vidika. V obravnavanem primeru je treba predvsem naglasiti pomembnost Haydnove ustvarjalnosti, ki je s prvina ljudske glasbe omenjenega območja oplodila splošno človeško kulturno zakladnico. — Leopold Nowak (Ein Bauernkanon von Joseph Eybler) objavlja kanon iz leta 1798 na osnovi péte melodije nekega kmeta, ki je v prvem delu podobna menuetu, v drugem jodlerju, doslej pa še ni bila odkrita na terenu. — Viktor Korda (Ein Jesuitengesangbuch aus Wien von 1737) obravnava zbirko duhovnih pesmi. Po izumu notnega tiska so predvsem protestanti, potem pa tudi katoliki izdajali pesmarice svojih pesmi na melodije različnega izvora. Mnoge izmed njih so že prej krožile med širšimi ljudskimi sloji. Prav tako pa so nove objave oplodile ljudsko fantazijo z novim gradivom. Med melodijami obravnavane zbirke je mogoče najti marsikak primer, katerega variate še živijo tudi pri nas. — Karl M. Klier (Historische Lieder des 18. Jhs. aus Österreich. Zugleich ein Beitrag zur Metrik des Volksliedes) objavlja več zgodovinskih

pesmi, ki so nekoč krožile na »letakih« (Flugblatt), na katerih pa so tiskani le teksti, a melodije izjemoma. Kot izhaja iz raznih poročil, pa so večino navedenih pesmi peli po vsem ozemlju, ki je nekoč pripadalo Avstriji. Na to kažejo poleg vsebine tekstov tudi metrične strukture in ritmične sheme pesmi. Največ strof je sestavljenih iz podvojene alpske poskočnice. Na drugem mestu so strofe tipa »Neubayrisch«. Med strofami v sodih taktih se često pojavljajo »nibelunške« vrstice. Večina primerov ima heterometrično in heterosilabično strukturo. — Elfriede Moser-Rath (Volkstümliches Liedgut in barocken Predigtwerken) je prikazala, kako je mogoče v baročnih pridigah dobiti pomembne podatke ne samo o duhovnih, temveč tudi o posvetnih pesmih. — Lucie Hampel (Hundert Jahre Kleidermode in österreichischen Liedtexten (1740—1840) je pokazala, da morejo pesmi na starih »letakih« biti dober vir tudi za spoznavanje tedanje noše kot važno dopolnilo k slikovnemu gradivu. Med uporabljenimi deli navaja tudi J. S. Valentina Popoviča, Vocabula Austriaca et Stiriaca. — Josefina Gartner (Über die naturhafte Mehrstimmigkeit österreichisch alpenländischer Volkslieder) je skušala vsestransko prikazati posebnosti ljudskega večglasnega improviziranega petja na navedenem alpskem območju. V metodi obravnavanja prevladuje primerjanje sozvočij in njih spajanje po pravilih nauka o harmoniji z ljudskim večglasjem. Zaradi tega je premalo poudarjena linearna osnova ljudskega večglasja od dveh do petih glasov, ki se opirajo na vodilni glas v srednji legi, podobno kot velja deloma tudi za slovensko ljudsko večglasje, kar pa ni omenjeno. Iz mnogih ustreznih navedb in dobrih opažanj je razvidno, da večina glasov raznozvočno dopolnjuje v prosti simultani imitaciji vodilni glas. Glede izvora večglasja pravilno ugotavlja, da ni nastalo šele pod vplivom mestne kulture v sredini prejšnjega stoletja. — Franz Lipp (Das Neujahrsingen von Vorderstoder, Oberösterreich) obravnava novoletno petje krajevnih fantovskih tovarišij v Gornji Avstriji, kjer je še ohranjeno izročilo na slovanski substrat, ki je do leta 1234 pripadal karantanski Stajerski. — Leopold Schmidt (Verbreitungskarten von Volkslied, Volkstanz und Volksschauspiel für Niederösterreich) opozarja na problem sestavljanja etnografskega atlasa in pripominja, da je potrebno predhodno izdelati posebne delne karte za posamezna področja etnografije in za posamezna geografska območja, vendar s perspektivo na pojave v soseščini, ki jih ne omejujejo niti upravne in niti jezikovne meje. — Raimund Zoder (Gemischtsprachige Volkslieder) in Jakob Dobrovich (Mischlieder aus dem Burgenland) nakazujeta probleme dvojezičnih pesmi na slovaško-nemških, hrvaško-nemških in madžarsko-nemških primerih ter celo na trojezičnih pesmih. — Karl Horak (Volkstänze aus dem oberen Mühlviertel) razpravlja o plesih z obmejnega češko-avstrijskega območja severno od Linza, kot so: Bayrischer, Eggerisch, Hiata-madl, Hiata-um-lander, Ketten schmieden, Länder, Länder mit zwei Dirndl, Linzer Polka, Schustergesell, Schwäbischer, Siebenschritt, Spinnrad, Vogl hupf auf, Triowalzer, Polstertanz, Spiegeltanz, Glenklwerk, Kreutzpolka, Redowak, Strohschneider, Trampfan in Zipf Adam. Nekateri teh melodij so zanesli potujoči godci, zlasti češki muzikanti tudi v naše kraje, kjer še živijo ustrezne plesne variante. — Eugen Bonomi (Parodien auf Gebetsformeln aus dem Ofner Bergland) objavlja nekaj parodij na molitvene obrazce.

Letnik zaključujejo poročila, posmrtnice (R. Lach, J. F. Perkonig), odlikovanja, bibliografija in ocene. Dobro urejena publikacija kaže, kako razvita je že znanost o ljudskih pesmih in plesih kot posebni panogi etnologije.

Radoslav Hrovatin

Bausinger H. - Braun M. - Schwedt H., Neue Siedlungen. Stuttgart 1959. 8°. 195 str. + 40 prilog.

Industrializacija ustvarja v našem času nova naselja in vzporedno z njo smo bili po lausannskem miru priče velikih preseljevanj in naseljevanj ljudstva na obalah Egejskega morja, po osamosvojitvi Indije in Pakistana v zaledju